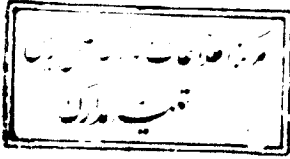

۲۹۱۱۹

۱۳۳۸ / ۲ / ۲۰

دانشگاه شهید بهشتی
دانشکده حقوق

پایاننامه
برای دریافت درجه کارشناس ارشد حقوق خصوصی

موضوع
«تضمین تعهدات بایع در حقوق ایران و کنوانسیون بیع
بین المللی کالاها»

استاد راهنما
دکتر مهدی شهیدی

استاد مشاور
دکتر مهرباب داراب پور

۱۳۰۶۹/۲

نگارش
مریم ظریفی

سال تحصیلی ۷۷-۷۴

۲۴۱۱۹

پیشکش به عزیزترینم:

«مهدی ظریفی»

باشد که در عوض اندوهش را با من قسمت کند.

«تقدیر و تشکر»

به حکم ادب:

۱- خدای را سپاس می‌گوییم که توفیق تلمذ در محضر اساتیدی فرزانه را به من اعطا فرمود. پاس می‌دارم زحمات تمامی اساتیدی را که خوشه‌چین خرمن علمشان بوده‌ام، بویژه استاد فرزانه جناب آقای دکتر مهدی شهیدی که زحمت راهنمایی رساله حاضر را تقبل فرموده و با راهنمایی‌های عالمانه یاریم دادند. همچنین از زحمات استاد محترم مشاور جناب آقای دکتر مهربان داراب‌پور تشکر و قدردانی می‌کنم. به امید آنکه اساتید محترم ضعف مجموعه و ایرادات و کاستی‌های آنرا به حکم بزرگمهر حکیم که «همه چیز را همگان دانند...» با دیده اغماض بنگرند.

۲- ارج می‌گذارم فداکاری پدر و مادر عزیزم را که در طول تحصیل بار زندگی را ایثارگرانه بر دوش کشیده و همواره مشوق راهم بوده‌اند. از درگاهش برای خود توفیق خدمت و بدست آوردن دل دردمندشان را مسئلت دارم.

۳- و در آخر ضمن تقدیم احترامی شایسته، از همکاران گرامیم جناب آقای رحیم حیرتی و جناب آقای ناصر عسجدی که امکان ادامه تحصیل را مدیون زحمات‌ها و الطاف بی‌شائبه ایشان هستم، تقدیر و تشکر می‌نمایم.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
«مقدمه»	۱
فصل اول تعریف و تحدید موضوع	
بخش اول - تعریف تعهدات بایع و شمارش آن	۶
گفتار اول - تعریف تعهدات بایع	۶
مبحث اول - تعریف تعهد	۶
مبحث دوم - تعریف بایع	۸
گفتار دوم - شمارش تعهدات بایع	۸
مبحث اول - تعهدات بایع در حقوق ایران	۸
الف - تعهد به تسلیم مبیع	۹
۱- مفهوم تعهد به تسلیم مبیع	۹
۲- مبنای حقوقی این تعهد بایع	۱۱
۳- موضوع تسلیم	۱۱
ب - تعهد به تسلیم توابع مبیع	۱۲
۱- تعهد به دادن اطلاعات لازم در مورد مبیع	۱۲
۲- تعهد به تنظیم سند رسمی در بیع ملک غیر منقول	۱۴
ج - تعهد به ایمن بودن استعمال مبیع (تضمین ایمنی مبیع)	۱۵
مبحث دوم - تعهدات بایع در کنوانسیون	۱۶
الف - تعهد به تسلیم کالا	۱۶
ب - تعهد به تحویل مدارک و اسناد مربوط به کالا	۱۷
ج - تعهد به انتقال مالکیت کالا	۱۸
بخش دوم تعریف تضمینات و اقسام آن	۱۹
گفتار اول تعریف تضمین (روشهای تضمین)	۱۹
مبحث اول - تعریف تضمین در حقوق ایران	۱۹
مبحث دوم - تعریف تضمین در کنوانسیون	۲۰
گفتار دوم - اقسام روشهای تضمینی	۲۱
مبحث اول - تضمینات پیش‌بینی شده در مقررات قانونی (اعم از حقوق داخلی یا کنوانسیون)	۲۱
مبحث دوم - تضمینات متداول قراردادی (اعم از قراردادهای بیع داخلی یا بین‌المللی)	۲۲
مبحث سوم - تضمینات کیفری	۲۲
فصل دوم تضمینات پیش‌بینی شده در مقررات قانونی (حقوق داخلی و کنوانسیون)	
بخش اول - تضمیناتی که اعمال آنها منجر به اجرای عین تعهد می‌شود	۲۴

گفتار اول - اجبار بایع به اجرای عین تعهد	۲۴
مبحث اوّل - مبنای حقوقی اجبار به اجرای عین تعهد	۲۵
مبحث دوم - شرایط اعمال تضمین اجبار به اجرای عین تعهد	۲۷
الف - تعهد مورد اجبار قابل اجرا باشد	۲۷
ب - توسل به قاعده اجبار در خصوص مورد منعی نداشته باشد	۲۹
۱- عدول قانون از قاعده اجبار	۲۹
۲- تعارض اجرای قاعده اجبار با قواعد دیگر	۳۱
مبحث سوم - اجبار به اجرای عین تعهد بعد از تسلیم کالا (در کنوانسیون)	۳۲
الف - اجبار به تسلیم کالای جانشین و شرایط آن	۳۳
۱- عدم انطباق کالا با قرارداد	۳۳
۲- وقوع نقض اساسی	۳۳
۳- مثلی بودن مبیع	۳۳
۴- امکان بازگرداندن کالای تسلیم شده	۳۳
۵- ارسال اخطار	۳۴
ب - اجبار به تعمیر کالا و شرایط آن	۳۴
۱- رعایت محدودیت زمانی	۳۴
۲- معقول بودن درخواست تعمیر	۳۵
گفتار دوم - حق امتناع مشتری از اجرای تعهدات	۳۶
مبحث اول - حق حبس مشتری	۳۶
الف - مبنای حقوقی حق حبس مشتری	۳۶
ب - شرایط ایجاد حق حبس مشتری و قلمرو آن	۳۸
ج - زوال حق حبس مشتری	۴۱
۱- زوال حق حبس در اثر اراده طرفین	۴۱
۱-۱- اسقاط صریح حق حبس	۴۱
۱-۲- اسقاط ضمنی حق حبس	۴۲
۱-۲-۱- تعیین اجل برای تعهدات بایع	۴۲
۱-۲-۲- پرداخت ثمن با اختیار و اراده	۴۳
۲- استهلاك تعهد	۴۴
د - شیوه استناد به حق حبس و آثار آن	۴۴
مبحث دوم - حق تعلیق اجرای تعهدات مشتری (مطابق کنوانسیون)	۴۷
الف - مبنای حقوقی و آثار تعلیق اجرای تعهدات مشتری	۴۸
ب - شرایط ایجاد حق تعلیق	۴۹
۱- آشکار شدن احتمال تخلف آتی بایع به علل خاص بعد از انعقاد قرارداد	۵۰

- ۲- احتمال نقض «بخش مهم و قابل ملاحظه‌ای از تعهدات» توسط بایع وجود داشته باشد. ۵۱
- ج - شیوه اجرای حق تعلیق و زوال آن. ۵۱
- مبحث سوم - حق امتناع از قبض ۵۱
- الف - مبنای حقوقی حق امتناع از قبض ۵۲
- ب - محل اجرای حق امتناع از قبض. ۵۳
- ۱- عدم مطابقت از حیث مقدار ۵۳
- ۲- عدم انطباق از حیث زمان و مکان تسلیم ۵۴
- ۳- عدم انطباق از حیث وصف و جنس. ۵۵
- ج - وظائف مشتری پس از امتناع از قبض (مطابق کنوانسیون) ۵۵
- گفتار سوم - اجبار غیر مستقیم (جریمه مالی) ۵۶
- مبحث اول - ماهیت جریمه مالی ۵۶
- مبحث دوم - شرایط اعمال این تضمین. ۵۷
- الف - موضوع تعهد باید عملی باشد که انجام آن جز بوسیله شخص بایع ممکن نیست. ۵۷
- ب - دادرسی پایان پذیرفته و حکم صادر شده باشد و اجرای مستقیم حکم ممکن نباشد. ۵۷
- ج - امکان اجرای عین تعهد منتفی نشده باشد. ۵۷
- بخش دوم - تضمیناتی که جنبه تهدیدی دارند (هراس از اعمال آنها تعهدات بایع را تضمین می‌کند) ۵۸
- گفتار اول - حق فسخ مشتری. ۵۸
- مبحث اول - تعریف حق فسخ و ماهیت و مبنای آن. ۵۸
- مبحث دوم - موجبات حق فسخ مشتری ۶۱
- الف - عدم انطباق کالای تسلیم شده با مبیع (خيارات رؤیت و تخلف وصف، عیب، تبعض صفت) ۶۲
- ۱- خیار عیب ۶۲
- ۱-۱- تعریف خیار عیب و شرایط ایجاد آن ۶۲
- ۱-۲- موارد سقوط خیار عیب مشتری ۶۳
- ۲- خیار رؤیت و تخلف وصف. ۶۵
- ۲-۱- تعریف خیار و شرایط ایجاد آن ۶۵
- ۲-۲- موارد سقوط خیار رؤیت و تخلف وصف ۶۶
- ۳- خیار تبعض صفت ۶۶
- ۳-۱- تعریف خیار تبعض صفت و شرایط ایجاد آن ۶۶
- ۳-۲- شرایط اعمال خیار تبعض صفت. ۶۷
- ب - جواز فسخ مشتری بدون تخلف بایع، بحکم قانون یا توافق طرفین ۷۱
- ۱- خیار مجلس ۷۱
- ۱-۱- تعریف خیار مجلس و شرایط آن ۷۱
- ۱-۲- موارد سقوط خیار مجلس ۷۲

۲-خيار حيوان	۷۲
۲-۱-تعريف خيار حيوان و شرايط آن	۷۲
۲-۲-شرايط سقوط خيار حيوان	۷۳
۳-خيار شرط مشتري	۷۳
۳-۱-تعريف خيار شرط و شرايط ايجاد آن	۷۳
۳-۲-موارد سقوط خيار شرط مشتري	۷۴
ج-كشوف عدم تعادل ارزش اقتصادي عوضين معامله و يا برهم خوردن آن بر اثر تخلف بايع	۷۴
۱-خيار غبن	۷۵
۱-۱-تعريف خيار و شرايط ايجاد آن	۷۵
۱-۲-موارد سقوط خيار غبن	۷۵
۲-خيار تدليس مشتري	۷۵
۲-۱-تعريف و شرايط ايجاد خيار	۷۵
۲-۲-موارد سقوط خيار تدليس	۷۶
۳-خيار تخلف شرط مشتري	۷۷
۳-۱-تعريف خيار و شرايط ايجاد آن	۷۷
۳-۲-موارد سقوط خيار شرط	۷۸
د-پيش بيني نقض اساسي قرارداد و عدم تسليم کالا (موجبات مختص کنوانسيون)	۷۸
۱-پيش بيني نقض اساسي قرارداد	۷۸
۲-عدم تسليم کالا	۷۹
مبحث سوم آثار اجرائي حق فسخ مشتري	۷۹
الف-انحلال قرارداد بيع و سقوط تعهدات ناشي از آن	۷۹
ب-استرداد ثمن و مبيع	۸۰
ج-اعاده مالکيت نمايات و منافع متصله مبيع	۸۱
د-شراکت مشتري و بايع در مبيع به نسبت افزايش قيمت ناشي از تصرفات مشتري	۸۱
گفتار دوّم-قاعده تلف مبيع قبل از قبض	۸۲
مبحث اول-تعريف و مبناء قاعده تلف مبيع قبل از قبض و فروع آن	۸۲
الف-تعريف و مبنای قاعده	۸۲
ب-فروع قاعده	۸۴
۱-تلف جزء مبيع	۸۴
۲-عيب مبيع قبل از قبض	۸۵
مبحث دوّم شرايط اعمال قاعده ماده ۳۸۷ قانون مدني	۸۵
الف-مبيع بايد عين معين يا کلي در معين باشد	۸۵
ب-تلف مبيع قبل از تسليم به مشتري باشد	۸۶

ج - مبيع باید تلف شود نه اتلاف	۸۸
مبحث سوم - آثار اعمال قاعده تلف مبيع قبل از قبض	۹۰
الف - انفساخ بيع و از بين رفتن تعهدات طرفين	۹۰
ب - استرداد ثمن و نمائات متصله آن به مشتری	۹۱
ج - تسليم نمائات منفصله مبيع به مشتری	۹۱
مبحث چهارم - زوال قاعده تلف مبيع قبل از قبض	۹۱
الف - اسقاط توافقی قاعده	۹۱
ب - قبض مبيع توسط مشتری یا حاکم یا قائم مقام او	۹۲
گفتار سوم - جبران خسارت مشتری	۹۲
مبحث اول - تعريف و مبنای حقوقی جبران خسارت	۹۲
مبحث دوم - شرایط لازم جهت اعمال تضمین جبران خسارت مشتری	۹۶
الف - نقض تعهد توسط بايع	۹۶
ب - ورود ضرر قابل مطالبه به مشتری و اثبات آن	۹۸
۱- ضرر باید مستقیماً و بلا واسطه از نقض تعهد ناشی شده باشد	۹۹
۲- ضرر باید جبران نشده باشد	۱۰۰
۳- سبب و نوع ضرر باید قابل پیش بینی باشد	۱۰۰
ج - رابطه علیت میان تقصیر متعهد و ورود خسارت	۱۰۱
۱- قوه قاهره (حادثه خارجی)	۱۰۲
۲- دخالت اشخاص ثالث و یا دخالت خود متعهدله	۱۰۴
د - تصریح به جبران خسارت در عقد یا حکم عرف یا قانون	۱۰۵
مبحث دوم - طریقه و کیفیت جبران خسارت و معیار ارزیابی خسارت	۱۰۶
گفتار چهارم - حق تقلیل ثمن	۱۰۹
مبحث اول - مبنای حقوقی تقلیل ثمن	۱۰۹
مبحث دوم - موارد استناد به حق تقلیل ثمن	۱۱۰
الف - بطلان قسمتی از قرارداد	۱۱۰
ب - عدم انطباق کالا از حیث مقدار	۱۱۱
ج - عدم انطباق کالا از حیث کیفیت	۱۱۱
مبحث سوم - موارد سقوط حق تقلیل ثمن	۱۱۳
الف - اسقاط صریح	۱۱۳
ب - اسقاط ضمنی	۱۱۳

فصل سوم تضمینات قراردادی متداول

بخش اول تضمینات متداول در قراردادهای بیع داخلی	۱۱۵
--	-----

گفتار اول - پیش‌بینی وجه التزام برای تعهدات بایع	۱۱۶
مبحث اول - تعریف وجه التزام و مستندات قانونی و فقهی آن	۱۱۶
مبحث دوم - آثار و احکام تعیین وجه التزام برای تخلفات بایع	۱۱۸
الف - وجه التزام همراه با اجرای عین تعهد قابل مطالبه نیست	۱۱۸
ب - متعهد و متعهدله در انتخاب اجرای تعهد یا پرداخت وجه التزام مختار نیستند	۱۱۸
ج - وجه التزام در صورتی قابل مطالبه است که هم قرارداد اصلی دارای شرایط صحت معاملات ..	۱۱۸
باشد و هم شرط پرداخت وجه التزام	۱۱۸
د - وجه التزام جانشین خسارت ناشی از نقض تعهد است	۱۱۸
۱- وجه التزام در جایی قابل مطالبه است که خسارت قابل مطالبه باشد	۱۱۹
۲- مبلغ تعیین شده قابل تغییر از طرف حاکم نیست	۱۱۹
۳- استحقاق متعهدله به دریافت وجه التزام موکول به اثبات خسارت واقعی نیست ..	۱۱۹
۴- در صورت تخلف از جزء تعهد، تجزیه و تقسیم وجه التزام تعیین شده برای عدم ایفاء تعهد،	۱۱۹
گفتار دوم - انعقاد عقد بیع با تنظیم سند رسمی	۱۱۹
مبحث اول - تعریف سند رسمی	۱۲۰
مبحث دوم - ارکان سند رسمی	۱۲۱
الف - تنظیم سند بوسیله مأمور رسمی	۱۲۱
ب - صلاحیت مأمور رسمی در تنظیم سند	۱۲۱
ج - رعایت مقررات مربوط به تنظیم سند	۱۲۱
مبحث سوم - مزایای سند رسمی در مقایسه با سند عادی	۱۲۲
الف - از حیث قوه اجرائی	۱۲۲
ب - از حیث قدرت اثباتی	۱۲۲
ج - رعایت قوانین ماهوی	۱۲۲
د - از حیث اعتبار تاریخ	۱۲۲
ه - از حیث ارزش رونوشت	۱۲۲
گفتار سوم - اخذ وثیقه از بایع	۱۲۳
مبحث اول - تعریف وثیقه و انواع آن	۱۲۳
الف - وثیقه عینی	۱۲۳
ب - وثیقه شخصی	۱۲۳
مبحث دوم - اقسام وثیقه‌های تعهدات بایع (متداول در بیع)	۱۲۳
الف - اخذ چک	۱۲۴
ب - نگه داشتن مقداری از ثمن به عنوان وجه‌الضمان	۱۲۴
ج - اخذ ضامن تضامنی از بایع	۱۲۵
بخش دوم - تضمینات متداول قراردادی در قراردادهای بیع بین‌المللی	۱۲۵

گفتار اول - تعیین وجه التزام در قراردادهای بیع بین‌المللی	۱۲۵
مبحث اول - نظام حقوقی حاکم بر وجه التزام تعیین شده در قراردادهای بیع بین‌المللی	۱۲۶
مبحث دوم - مطالعه تطبیقی نظام‌های حقوقی رایج در خصوص وجه التزام	۱۲۷
الف - وجه التزام در حقوق فرانسه	۱۲۷
ب - وجه التزام در حقوق آلمان	۱۲۸
ج - وجه التزام در حقوق انگلیس	۱۲۸
مبحث سوم - اصول مشترک نظام‌های حقوقی مذکور در مورد وجه التزام	۱۲۹
الف - معافیت متعهدله از اثبات ورود خسارت	۱۲۹
ب - قطعی و غیر قابل تغییر بودن وجه التزام اصل اولیه است	۱۲۹
گفتار دوم - استفاده از سیستم پرداخت بدون ریسک «اعتبار اسنادی»	۱۲۹
مبحث اول - تعریف اعتبار اسنادی	۱۲۹
مبحث دوم - مراحل صدور اعتبار اسنادی و نظام حقوقی حاکم بر آن	۱۳۰
الف - مراحل صدور اعتبار اسنادی	۱۳۰
ب - نظام حقوقی حاکم بر اسنادی	۱۳۰
مبحث سوم - انواع اعتبارات اسنادی	۱۳۰
الف - اعتبار قابل ابطال	۱۳۱
ب - اعتبار غیر قابل ابطال	۱۳۱
ج - اعتبار غیر تعهدی غیر قابل ابطال	۱۳۱
د - اعتبار تعهد شده قابل پرداخت	۱۳۱
مبحث چهارم - مزایای استفاده از سیستم اعتبار اسنادی برای مشتری	۱۳۱
منابع	۱۳۳
الف - کتب فارسی و عربی	۱۳۳
ب - مقالات فارسی	۱۳۵
ج - منابع انگلیسی	۱۳۶

«مقدمه»

عقد بیع به عنوان یکی از رایج‌ترین و شاخص‌ترین عقود معین، تعهدات گوناگونی را برای هر دو طرف معامله در بردارد، چنانچه می‌توان گفت با انعقاد آن دو طرف مجموعه‌ای از تعهدات متقابل را با هم آفریده‌اند. هر یک از بایع و مشتری در عین حال که به اجرای تعهدات خویش می‌اندیشند، خواهان اجرای تعهدات طرف مقابل نیز هستند. این همبستگی فی‌مابین تعهدات متقابل و لزوم رعایت عدالت معاوضی قانونگذاران و متعاملین را بر آن داشته که با وضع قواعد یا شروط ضمن عقد حداکثر امکان این هدف نهائی از انعقاد عقد را تأمین و تضمین کنند. همواره روشهای مختلفی برای الزام طرفین به ایفاء تعهدات قراردادی در چهارچوب مقررات قانونی یا شروط قراردادی پیش‌بینی شده و بکار می‌رود. در عرصه مبادلات بین‌المللی نیز هدف و انگیزه در دو طرف قراردادهای بیع بین‌المللی، تصور دارا شدن و در اختیار گرفتن عوض متقابل است. بدین ترتیب در این زمینه نیز روشها و تدابیری برای تضمین تعهدات متقابل اندیشیده شده است. هراس از تخلف طرف مقابل و عدم توفیق در نیل به اهداف قراردادی، در قراردادهای بین‌المللی بیشتر از قراردادهای بیع داخلی است، چرا که بازرگانی بین‌المللی در مقایسه با تجارت داخلی مشکلات و پیچیدگیهای ویژه‌ای دارد. از جمله: فاصله مکانی میان بایع و مشتری و در نتیجه عدم امکان شناسائی متقابل و کسب اطلاعات در مورد اعتبار مالی طرف عقد، طولانی بودن مدت زمان اجرای بیع بین‌المللی، بکار گرفتن پول خارجی در این گونه معاملات و محدودیتهای خاصی که سیاست اقتصادی هر کشور در مورد استفاده از پول خارجی ایجاب می‌نماید و...^(۱) بدیهی است به جهت شدت وجود همین بیم و هراس، مقتضیات و نیازهای عملی در طول دوران متمادی موجب ایجاد روشها و مقرراتی شده‌اند که ضمانت اجرا و تأمین‌کننده اجرای تعهدات طرفین می‌باشند. این روشها و قواعد بر اثر تداوم و کثرت استعمال نهایتاً به پیدایش عرف و عادت مسلم منجر شده و همین عرفها بتدریج بصورت قوانین داخلی و بین‌المللی، چهره آمره و قانونی بخود گرفته‌اند.

ارتباطات اقتصادی روزافزون کشورهای جهان به یکدیگر و تشبث و مشکلاتی که از اعمال قوانین داخلی بر این روابط ناشی می‌شوند، موجب شده که تمایل و نیاز به ایجاد یکسری اصول و قواعد اساسی و بنیادی تجارت بین‌الملل و بویژه بیع بین‌المللی بصورت متحد و همگون احساس شود. فعالیتها و تلاشهای چشمگیر و ارزنده‌ای نیز توسط منابع مختلف برای نیل به این مقصود صورت گرفته و کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به بیع بین‌المللی کالا^(۲) در مورخ ۱۱ آوریل ۱۹۸۰ توسط

۱- دکتر ریبا اسکینی، مباحثی از حقوق تجارت بین‌المللی، مقاله منابع حقوقی بیع تجاری بین‌المللی، ص ۱۴-۱۶

2- U.N. Convention on Contracts for the International Sale of Goods

کنفرانس حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل متحد نیز (UNCITRAL) در همین راستا به تصویب رسید. تردیدی نیست که این کنوانسیون و قواعد کنونی حاکم بر بیع بین‌المللی به یکباره بوجود نیامده‌اند بلکه ریشه اولیه این قواعد در راه‌های ابداعی بازرگانان بین‌المللی جهت رفع مشکلات خاص بیع بین‌المللی، نهفته است. این بازرگانان نخست با اقدامات فردی و سپس در اواخر قرن نوزدهم با تشکیل گروه‌ها و انجمن‌های خصوصی به تهیه، تنظیم و انتشار «شرایط عمومی بیع» و «قراردادهای نمونه»^(۱) همت گماشتند و در واقع منابع اولیه حقوق متحد و هم شکل حاکم بر بیع بین‌المللی را ایجاد نمودند.^(۲) به دنبال این فعالیتها، عرف و عادت تجار کشورهای مختلف شکل انسجام یافته‌ای به خود گرفت، بطوری که در بعضی کشورها برای تمام پرسشهای مربوط به نحوه اجرای قراردادهای تجاری بین‌المللی، پاسخهای استناداری ارائه شد.^(۳)

در دهه‌های اخیر تلاشهای زیادی برای تدوین حقوق یکنواخت و همگن حاکم بر بیع بین‌المللی صورت گرفته است که از جمله آنها می‌توان به کنوانسیون‌های زیر اشاره نمود:

- ۱- کنوانسیون راجع به قانون قابل اجرا در بیع بین‌المللی اموال منقول (۱۵ ژوئن ۱۹۵۵ - لاهه)؛
- ۲- کنوانسیون مربوط به قانون یکنواخت ناظر به بیع بین‌المللی اموال منقول (۲۵ آوریل ۱۹۶۴ لاهه)؛
- ۳- کنوانسیون راجع به قانون یکنواخت حاکم بر انعقاد قراردادهای بیع بین‌المللی اموال منقول (۱۵ آوریل ۱۹۶۴ - لاهه)؛

۴- کنوانسیون مرور زمان در بیع بین‌المللی کالا (۱۴ ژوئن ۱۹۷۴ - نیویورک).

با تشکیل کمیسیون حقوق تجارت بین‌المللی سازمان ملل متحد در سال ۱۹۶۸ تجدید نظر نسبت به کنوانسیونهای لاهه در دستور کار کمیسیون قرار گرفت و علیرغم انتقاداتی که به عجلولانه بودن این ایده وارد شده، پس از چهار هفته بررسی دقیق مواد کنوانسیونهای لاهه در سال ۱۹۷۷، سرانجام در ماههای مارس و آوریل ۱۹۸۰ کنفرانس دیپلماتیک در وین پایتخت اتریش، با شرکت نمایندگان ۶۲ کشور جهان تشکیل و متن تهیه شده را با عنوان «کنوانسیون سازمان ملل متحد راجع به بیع بین‌المللی کالاها»^(۴) به تصویب رساند. کنوانسیون مذکور از اول ژانویه ۱۹۸۸ لازم‌الاجراء شده و هدف آن توسعه تجارت بین‌المللی، ایجاد نظم نوین در بازرگانی بین‌المللی و رفع موانع حقوقی از طریق تصویب مقررات یکنواخت و اجرای مجموعه‌ای از قواعد حقوقی درباره قراردادهای بین‌المللی فروش کالاها، بصورتی مستقل از تمام قوانین و مفاهیم خاص حقوق داخلی کشورهاست تا بدینوسیله، از بروز مسائل مربوط به تعارض قوانین پیشگیری نماید.^(۵)

کنوانسیون ۱۹۸۰ وین راجع به بیع بین‌المللی کالاها شامل چهار فصل و یک صد و یک ماده است و موضوعات گوناگونی را در زمینه بیع بین‌المللی مطرح نموده است؛ احکام مربوط به انعقاد قرارداد، شرایط کلی فروش کالا و حقوق و تعهدات طرفین نسبت به یکدیگر، از جمله مفاد این کنوانسیون هستند در واقع اهم مقررات راجع به قراردادهای بین‌المللی بیع کالاها در کنوانسیون گنجانده

1- contracts types

۲- دکتر ربیعا اسکینی، همان مأخذ صص ۱۷، ۱۹

۳- دکتر حسین خزاعی، مقاله روشهای حمل در تجارت بین‌المللی، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران شماره ۲۹ سال ۷۲ ص ۷۴

۴- از کنوانسیون ۱۹۸۰ وین، برای رعایت اختصار از این پس در این رساله به عنوان «کنوانسیون» یاد خواهد شد.

5- Benjamin, Sale of Goods. 3rd. ed. Sweet & Max Well Publication, London, 1987. p24

شده و در فصل اول آن نیز قلمرو اجرائی مشخص گردیده است.

هر چند شرایط اقلیمی و طبیعی و سیاسی، اعتقادی و اقتصادی کشورهای مختلف و نیازهای اجتماعی آنها با هم تفاوت دارند اما باید پذیرفت که حقوق مجموعه قواعد زندگی در اجتماع است و واقعیت این است که هر شیوه زندگی قانون ویژه خود را می‌طلبد و بالیدن به قانون مستحکم و سنتی داخلی و محصور ماندن در دیوارهای سنتها، نمی‌تواند داروی رفع نیازهای کنونی جامعه باشد.^(۱) برای دادن فرصت به تحرک و انعطاف اندیشه و دسترسی به یگانگی، روح انسان باید از قیود سودجویی‌های فردی و قومی و باورهای نادرست و موهوم آزاد شود.^(۲) علی‌ایحال برای همگام شدن با تحولات اجتماعی لاجرم باید از تجربیات سیستم‌های حقوقی کشورهای دیگر بخصوص سیستم‌های حقوق مدرن، برای بهبود بخشیدن به سیستم حقوق داخلی و رفع نواقص آن استفاده نمود. بدیهی است که در همین مسیر تکیه بر مسائل سنتی برای پایه‌ریزی منطق حقوقی و جهت بخشیدن به اندیشه مفید و ضروری خواهد بود.

باور داشتن به این اندیشه که «کوشش روزافزون برای رسیدن به تفاهم و نزدیکی ملل به یکدیگر ضروری است و هر گامی که در این راه مقدس برداشته شود، در خود ستایش است»^(۳) مینا و انگیزه اصلی نگارنده در انتخاب موضوع رساله بصورت مطالعه تطبیقی حقوق داخلی با مقررات کنوانسیون است. موضوع تضمین تعهدات بائع نیز از آن جهت به نظر حقیر حائز اهمیت و جالب رسید که در عمل غالباً بائع است که مرتکب نقض قرارداد شده با عهد شکنی مشتری را از رسیدن به مطلوب باز می‌دارد. این وضعیت در معاملات بیع بین‌المللی اهمیت بیشتری پیدا می‌کند چرا که در زمینه صادرات و واردات بین‌المللی، کشورهای در حال توسعه و مصرف‌کننده من جمله ایران، مهمترین واردکننده کالاها و تولیدات کشورهای صنعتی هستند خریداران ایرانی کما بیش ناگزیر از تهیه پاره‌ای از مایحتاج خود از فروشندگان، تولیدکنندگان و عرضه‌کنندگان کشورهای دیگر هستند. در این عرصه نیز در غالب موارد عملاً خریداران هستند که قربانی عدم ایفاء تعهدات از طرف فروشندگان کشورهای بیگانه می‌شوند.^(۴) لذا شناسائی روشها و قواعدی که اجرای تعهدات بائع را در قراردادهای بیع داخلی و بین‌المللی، تضمین و تأمین می‌کند و بررسی نحوه استناد و توسل به هر یک از این تضمینات و کارائی آنها، واجد ارزش و اهمیت عملی است. تهیه‌کنندگان کنوانسیون سعی کرده‌اند تا حد امکان روشهائی را پیش‌بینی نمایند که طرفین قراردادهای بین‌المللی در وضعیت برابر و متقابل قرار گیرند؛ نقض قرارداد توسط یک طرف به طرف مقابل حقوقی اعطا می‌کند که با استناد به آنها می‌توان متخلف را به ایفاء تعهدات قراردادهایش اجبار کرد و یا اینکه از سایر طرق، تخلفات بائع را جبران نمود. لازم به ذکر است که علاوه بر تضمیناتی که در قانون داخلی و کنوانسیون برای ایفاء تعهدات بائع پیش‌بینی شده‌اند، خود مشتریان نیز در عمل تدابیری اندیشیده‌اند که این تدابیر بایستی از لحاظ مسائل و جوانب حقوقی ساخته و پرداخته شوند. کوتاه سخن اینکه «رویدادهای جهان، همچون زنجیری ناگسستی، پیوند خورده و منسجم در حرکت است. گذشته و آینده دو نیم یک حقیقت هستند که هر کدام دیگری را کمال می‌بخشد. پس رستگاری این

۱- دکتر ناصرکاتوزیان، عقود معین، جلد ۱، مقدمه

۲- دکتر مهدی شهیدی، دیباچه تفسیری بر حقوق بیع بین‌المللی کالا، جلد ۱، ص ۱۵

۳- همان ماخذ همان صفحه

۴- نصرت‌الله نوربخش، انواع تقلب در معاملات رسمی بین‌المللی، مجله صنعت حمل و نقل شماره ۲۹۲ ص ۷۳

است که انسان با دو چشم خویش تمام حقیقت را ببیند»^(۱) در این رساله که با استفاده از تألیفات موجود حقوقی و فقهی و همچون منابع و مأخذ مربوط به تفسیر کنوانسیون، تدوین شده، پس از تعریف و تحدید موضوع در فصل اول در فصل دوم و سوم به ترتیب تضمینات پیشین بینی شده در مقررات قانونی و تضمینات متداول قراردادی را بررسی خواهیم نمود و نهایتاً نیز تحت عنوان «نتیجه‌گیری» نتایج حاصله از این کار تحقیقی را بر خواهیم شمرد.